

Slaget om Kiev 2022 – Att förstå det ryska nederlaget

av Victor Strömgren Lasell

Résumé

This article analyzes the Russian defeat in the Battle of Kyiv (24 February–2 April 2022) through the lens of maneuver warfare theory, as developed by Peter Thunholm and Lars Henåker (2020). Using a theory-informed case study, it examines how initial Russian success in achieving surprise and shock failed to translate into operational gains. The findings indicate that deficiencies in command, control, and intelligence (C2I), logistics, and planning constrained Russian operational tempo and mobility. A centralized command structure limited lower-level initiative, while a rigid push-based logistics system reduced adaptability and hindered their ability to sustain momentum. As a result, Russian forces were unable to exploit early successes, allowing Ukrainian forces to maintain cohesion and avoid organizational breakdown. The article concludes that the Russian defeat underscores the enabling role of command and logistics as preconditions for tempo and exploitation in maneuver warfare. Without these preconditions, initial surprise and shock are insufficient to achieve decisive operational outcomes.

DENNA ARTIKEL AVSER beskriva det ryska nederlaget vid Kiev 2022 utifrån Peter Thunholms och Lars Henåkers taktikteori. Syftet med artikeln är att skapa förståelse för varför Ryssland förlorade det avgörande slaget vid Kiev.

Slaget om Kiev ägde rum mellan den 24 februari och den 2 april 2022 i samband med att ryska styrkor invaderade Ukraina. Efter ca åtta veckors stridigheter hade de ryska styrkorna dragit sig tillbaka från Kievregionen, och slaget slutade med en avgörande ukrainsk seger. Misslyckandet att ta kontroll över den ukrainska huvudstaden var troligtvis en av de avgörande faktorerna bakom att Ukraina inte kollapsade.

Thunholms och Henåkers taktikteori

Peter Thunholm och Lars Henåker har i sin artikel ”*A tentative model on effective army combat tactics*” (2020) beskrivit en teoretisk modell för effektiv manövertaktik. Thunholm och Henåker (2020) menar att seger uppnås när motståndaren orsakats ett organisatoriskt sönderfall (*organizational breakdown*), vilket de menar uppnås genom att kombinera överraskning (*surprise*), chock (*shock*), och exploatering (*exploitation*).¹

Thunholm och Henåker (2020) beskriver sex variabler för striden:

1. *Utplacering (Deployment)* och *användning (employment)* genomförs vid anfall på ett sådant sätt att motståndaren kan angripas från flera riktningar med kombinerade vapen och på ett sådant sätt att man inte möter fronten på eventuella motanfall. Skydd uppnås genom maskering, spridning och skydd av den egna styrkan.²
2. *Rörlighet (Manuever)* ska ske på ett sådant sätt att man skyr stridskontakt i motståndarens front, egen utnötning undviks, och man söker hitta luckor, flanker, och bakre områden hos motståndaren, samtidigt som man skapar förvirring (*confusion*) och störningar (*disruption*) hos motståndaren.³
3. *Tempo (Tempo)* syftar till att fatta beslut om och genomföra åtgärder och motåtgärder snabbare än motståndaren. Det uppnås genom uppdragstaktik (*mission-command*) och decentraliserad ledning (*decentralized command*), där direkt underställda chefer ges hög grad av frihet att fatta egna beslut och fokus läggs på målbild (*intent*) och slutläge (*endstate*) med striden än specifika uppgifter. Lägre ledningsnivåer tilldelas de resurser som krävs för att kunna kombinera vapen och nyttja nedhållande eld. För att upprätthålla ett högt tempo krävs även tillgängliga reserver som snabbt kan sättas in för att följa upp genombrott och framgångsrika initiativ på lägre nivåer.⁴
4. *Överraskning* är en av nyckelkomponenterna i Thunholms och Henåkers teori för att en numerärt underlägsen ska kunna besegra en starkare. Överraskning kan uppnås på flera olika sätt som att anfalla vid oväntade tidpunkter, riktningar, med oväntade medel, eller metoder för anfall.⁵
5. *Chock* är tillsammans med överraskning avgörande för att uppnå fram-

gång i strid, och uppstår när chefer och soldater tappat vilja och sammanhållning (*cohesion*) samt när befälhavare och staber inte längre kan utfärda relevanta order utifrån händelseförloppet. Det skapas genom bl.a. överraskning, snabb och tung eldgivning, nyttjandet av stridsvagnar, eller anfall i dålig sikt och nattetid, etc.⁶

6. *Organisatoriskt sönderfall* uppstår när stridsvilja och organisatorisk sammanhållning bryts samman hos den angripna enheten. Kan detta följas upp på flera platser och mot flera enheter finns det goda chanser att större förbandsvolymerna faller samman. Det organisatoriska sönderfallet uppnås genom att rörlighet och tempo kombineras på ett sådant sätt att överraskning och chock kan uppnås och exploateras.⁷

Exploatering förstås i den här artikeln som den operativa och taktiska förmågan att utnyttja och omsätta tillfälliga och temporära effekter i varaktiga strukturella förändringar i motståndarens handlingsförmåga. Det gäller inte enbart att möjliggöra fortsatt framryckning, utan även förmågan att förstärka och tillvarata lokala framgångar, bibehålla tempo, och successivt bryta ner motståndarens sammanhållning.

Rysk organisation, ledning, och logistik vid invasionen 2022

Den ryska federationens väpnade styrkor har genomgått taktiska och organisatoriska förändringar sedan den storskaliga invasionen inleddes i februari 2022, men i syfte att förstå och contextualisera det ryska agerandet är det av vikt att i korthet redogöra för den ryska arméns organisation,

ledningsfilosofi och logistikstruktur vid den fullskaliga invasionens inledning.

Den ryska armén var vid den fullskaliga invasionens inledning organiserad i bataljonsstridsgrupper som bestod av mekaniserat infanteri, stridsvagnar, artilleri och diverse stödfunktioner (ingenjörer, telekrig, etc.) i syfte att kunna nyttja kombinerade vapen. Infanteriets uppgift var att hålla flanker och utnyttja genombrott. Stridsvagnarna var i regel organiserade i kompanistridsgrupper och hade som huvuduppgift att uppnå genombrott och exploatering på djupet. Artilleriet var organiserat i 1–2 haubitsbatterier och ett raketartilleribatteri som hade som uppgift att växelvis upprätthålla nedhållande eld löpande under hela framryckningen.⁸

”Den ryska logistiken var baserad på s k ”tryck-logistik” (push logistics), där logistik och underhåll trycks framåt enligt förbestämda planer och fastställda förbrukningsscheman.

Rysk ledning var – och är – till stor del centraliserad och baserad på s k ”kommandostyrning”, där fokus läggs på att tilldela och lösa specifika uppgifter och lägre ledningsnivåer avråds från att ta egna initiativ. Den ryska logistiken var baserad på s k ”tryck-logistik” (*push logistics*), där logistik och underhåll trycks framåt enligt förbestämda planer och fastställda förbrukningsscheman. Den var också baserad på principen om aktivt försvar, vilket har haft effekten att försörjningen till stor del är låst till ”fast” infrastruktur så som pipelines och järnvägar.⁹ Den ryska arméns bataljonsstridsgruppskoncept var inte heller organiserat för storskaliga krig, utan fokuserat på småskaliga, lokala krig, och hade därför underhåll som var organiserat för operationer upp till 10 dygn.¹⁰

Slaget om Kiev

Här följer en beskrivning av slaget om Kiev utifrån Thunholms och Henåkers (2020) variabler.

Utplacering och användning av trupp

Den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina inleddes den 24 februari 2022 genom att man anföll från tre riktningar:

- Norrifrån, från södra Vitryssland och västra Ryssland i riktning mot Kiev.
- Österifrån, från de sedan 2014 ockuperade delarna av Donbas samt från västra Ryssland i riktning mot Sumy, Kharkiv och Mariupol.
- Söderifrån, från den sedan 2014 annekterade Krimhalvön i riktning mot Mariupol och Kherson.

Anfallet mot Kiev skedde utmed två axlar på varsin sida om floden Dnjepr. En väster om floden från Vitryssland via Tjernobyl och Hostomel, samt en öster om floden via Chernihiv. Trots en snabb ukrainsk mobilisering av tillgängliga enheter hade Ryssland en numerär överlägsenhet på 12:1 i Chernihiv-sektorn¹¹.

Parallellt med markoperationerna genomfördes en serie luftoperationer mot Ukraina som syftade till att bland annat slå ut det ukrainska luftförsvaret samt ledningen. De ryska underrättelserna var dock inaktuella, varpå flertalet av de tänkta målen missades och Ryssland misslyckades med att uppnå luftherraväldet över Ukraina. Ryssland genomförde även en luftlandsättning mot Kievs största flygplats, Hostomel, men misslyckades med att säkra flygplatsen i ett brukbart skick.¹²

Den ryska bedömningen var att det ukrainska motståndet skulle vara svagt, varpå stora delar av markoperationen planerades

som en styrkeuppvisning. Således framryckte inte ryska soldater taktiskt, utan i administrativa kolonner utmed vägar och i många fall med oladdade vapen. Man valde i den mån det var möjligt att kringgå ukrainska styrkor och undvika att dras in i strider. De inringade ukrainska styrkorna valde då att fortsätta försvara och slå på djupet av de ryska styrkorna, vilket tvingade de ryska styrkorna till kraftsplittring. Det ukrainska nyttjandet av terrängen hindrade de ryska styrkorna från att kunna nyttja sin numerära överlägsenhet, och drog stundvis ner stridsavstånden till så lite som 100–200 meter, vilket försvårade de ryska möjligheterna att nyttja sitt artilleri effektivt.¹³

Som synes var utplaceringen av de ryska styrkorna korrekt då man anföll Kiev från två riktningar. Genom att kombinera mark- och luftstridsförband lyckades man kombinera vapen, men på grund av flygvapnets misslyckande med att slå ut det ukrainska luftförsvaret samt terrängens beskaffenhet och de korta stridsavstånden kunde man inte nyttja dessa på ett effektivt sätt.

Rörlighet

Misslyckandet att ta Hostomel flygplats samt bristen på fungerande järnvägar och pipelines i norra Ukraina tvingade det ryska underhållet att huvudsakligen transporteras med hjulfordon på väg. Detta, i kombination med inriktningen att framrycka på administrativa kolonner, tvingade även manöverförbanden att bli vägbundna.¹⁴

Vägbundenheten i kombination med bristfällig ledning och en ”tryck”-logistik orsakade massiva trafikstockningar då ryska förband blev ståendes i väntan på nya styrningar, parallellt med att nya förband och underhåll trycktes framåt enligt tidigare planering.¹⁵

De ukrainska förbanden kunde i stället använda terränggående fordon och nyttja

terrängen till sin fördel, och genomföra eldöverfall mot de ryska kolonnerna som inte kunde nyttja vare sig eldunderstöd eller sin numerära överlägsenhet på ett effektivt sätt.

Då de ryska förbanden tvingades bli vägbundna körde de snabbt fast, vilket begränsade deras rörlighet så pass gravt att det var omöjligt för dem att hitta luckor eller anfälla de ukrainska flankerna. I stället tappade man helt initiativet till de ukrainska styrkorna som besatt en högre grad av rörlighet, vilket gav dem stora taktiska fördelar. Det var oförmågan att kunna föra fram ammunition och artilleri i tillräckliga mängder som slutligen fick Ryssland att dra tillbaka sina styrkor från Kievområdet.¹⁶

Tempo

I ett försök att uppnå maximal överraskning hemlighölls den ryska invasionen och inga order utfärdades till de ryska bataljonsstridsgrupperna förrän 24 timmar innan. Följden blev snarare en *självöverraskning* och de ryska förbanden hann inte vidtaga några större förberedelser. Således saknades mat, drivmedel och ammunition i tillräckliga mängder, men även aktuella kartor, fungerande sambandssystem och ett tydligt orderläge. Man hade inte heller hunnit samträna förbanden, varpå chefer och personal inte kände varandra. I kombination med rysk ledningsfilosofi blev den sammantagna effekten att chefer på lägre nivåer inte kunde ta nödvändiga initiativ och att högre chefer inte hade tillräckligt god lägesbild för att kunna prioritera rätt stöd till sina underlydande.¹⁷

Den begränsade rörligheten och trafikstockningarna gjorde också att reserver inte kunde sättas in på ett effektivt sätt.

Bristfällig ledning och rörlighet gjorde att de ryska styrkorna inte kunde agera och fatta beslut snabbare än ukrainarna och inte heller anpassa sig efter de ukrainska motåtgärderna tillräckligt snabbt.

Överraskning och chock

Som beskrivet ovan så eftersträvade Ryssland att uppnå överraskning i sitt anfall. De ukrainska underrättelsebedömningarna var att Ryssland enbart skulle eskalera kriget i Donbas, och Ukraina förväntade sig ett angrepp liknande det som ägde rum 2014. Huvuddelen av de ukrainska förbanden befann sig därför i östra och södra Ukraina där de förberedde sig för COIN- och ATO-operationer tillsammans med den ukrainska polisen. När Ryssland då inledde sin fullskaliga invasion med konventionella medel lyckades man inledningsvis uppnå överraskning och chock på den ukrainska sidan.¹⁸

Organisatoriskt sönderfall

Ryssland misslyckades med att åsamka Ukraina ett organisatoriskt sönderfall på stor skala vid Kiev. Vissa mindre enheter gav upp i inledningsskedet, men som helhet behöll det ukrainska försvaret sin sammanhållning.

Här ska givetvis president Volodymyr Zelenskyjs, den ukrainska regeringens och försvarsledningens beslut att kvarstanna i staden, samt det snabba agerandet av lokala enheter inte underskattas. Detta möjliggjordes dock och fick effekt till stor del som ett resultat av att Ryssland misslyckades med att exploatera den inledande framgången. Misslyckandet att exploatera framgångarna berodde till synes på begränsad rörlighet och långsamt tempo, vilket gav Ukraina tid och möjligheter att organisera sitt försvar.

Slutsatser

Som visat ovan misslyckades Ryssland med att uppnå ett organisatoriskt sönderfall hos Ukraina då man inte klarade av att exploatera de inledande framgångarna, vari man åstadkom överraskning och chock. Detta

visar på att chock och överraskning endast är *tillfälliga effekter*, och dessa måste exploateras för att uppnå den önskade effekten av organisatoriskt sönderfall för att hindra motståndaranpassning. Ett argument skulle således kunna göras för att exploatering är den viktigaste variabeln för effektiv manöverkrigföring i moderna, högintensiva konflikter. Givetvis behövs det fler studier för att cementera den slutsatsen.

En viktig slutsats av detta är hur en hög nivå av sekretess riskerar att underminera de egna förberedelserna, särskilt på lägre nivåer.

Det ryska misslyckandet tycks koka ner till bristfälliga underrättelser och undermålig planering. Vidare tycks man ha hamnat i en nivå av självöverraskning där bataljonsstridsgrupperna hamnade på efterhand mot sig själva avseende planering och förberedelser.

En viktig slutsats av detta är hur en hög nivå av sekretess riskerar att underminera de egna förberedelserna, särskilt på lägre nivåer. En chef – oavsett nivå – måste därför göra avvägningen mellan att uppnå överraskning mot tid för egna förberedelser och att ha med detta i sin planering, för att undvika att hamna i organisatorisk självöverraskning.

Undersökningen bekräftar att ledning (ledningsfilosofi + teknik) är viktig för att uppnå tempo och i förlängningen möjligheten att uppnå exploatering. Den ryska kommandostyrningen hindrade lägre chefer från att ta initiativ, men bristfälliga ledningssystem hindrade även högre chefer från att ha korrekt lägesbild och fatta rätt beslut i rätt tid, vilket försvårade anpassning av orderläget.

Men undersökningen visar även på att tempo inte enbart möjliggörs genom ledning,

utan även genom logistisk struktur. Att snabbt fatta beslut är otillräckligt för att uppnå tempo; avgörande är även förmågan att omsätta dessa beslut i handling. Det ryska logistikkonceptet, i kombination med konkreta försörjningsproblem, försvårade förbandens möjlighet att genomföra fattade beslut och anpassa sig till förändringar i läget. Tempo framstår därmed inte enbart som en ledningsfråga, utan som en systemegenskap där logistisk design sätter den övre gränsen för operativ handlingshastighet. Detta kan enkelt sammanfattas som beslutshastighet + genomförandemöjlighet = tempo.

”*Uppdragstaktik och decentraliserad ledning måste i största möjliga mån möjliggöras för att upprätthålla ett högt tempo.*”

Thunholms och Henåkers (2020) teori sammanfattas idag som att rörlighet + tempo → överraskning + chock → organisatoriskt sönderfall. Efter denna empiriska studie skulle jag dock argumentera för att lägga till logistik och ledning som det som möjliggör rörlighet och tempo, och således formulera sammanfattningen enligt följande:

Ledning + logistik → möjlighet till rörlighet + tempo → överraskning + chock + exploatering → organisatoriskt sönderfall.

Avslutningsvis finns det ett antal konkreta lärdomar från det ryska nederlaget:

Uppdragstaktik och decentraliserad ledning måste i största möjliga mån möjliggöras för att upprätthålla ett högt tempo. Detta bl a genom att säkerställa tid för förberedelser även på lägre nivåer, fungerande och effektiva sambands- och informationssystem i syfte att möjliggöra delning av en korrekt lägesbild så att rätt beslut kan fattas, starkt mandat även på lägre nivåer att agera, samt

välutbildade chefer som kan fatta rätt beslut i rätt tid.

Logistiken måste vara anpassningsbar. Det ryska *push*-konceptet försvårar anpassning på systematisk nivå och dess bundenhet till vägar, järnvägar och pipelines begränsade dess rörlighet och möjlighet att anpassa det ryska agerandet efter händelseutvecklingen. Logistiken måste i största möjliga mån vara decentraliserad, redundant, rörlig och ha god framkomlighet även i terräng för att undvika en tempoförlust.

Lokalt försvar ska fortsätta även vid kringgång i syfte att tvinga motståndaren till kraftsplittring. Detta kräver att enheter kan uppträda självständigt, har god lokal rörlighet och förmåga att verka på djupet mot motståndarens bakre områden.

För att sammanfatta slutsatserna så kan slaget om Kiev förstås som en kedja av brutna samband inom manöverkrigföringens logik där strävan efter strategisk överraskning ledde till självöverraskning och bristfälliga egna förberedelser. Den ryska logistiska strukturen skapade begränsningar inom rörlighet och uthållighet, vilket ledde till en avgörande reducering av tempo och således omöjliggjorde effektiv exploatering av den uppnådda överrasknings- och chockeffekten hos Ukraina. Det ryska nederlaget berodde således på en oförmåga att omsätta de initiala effekterna till varaktig operativ förändring.

Denna artikel har primärt fokuserat på att förklara varför Ryssland förlorade slaget om Kiev, och inte sökt förklara varför Ukraina segrade. Detta kräver sin egen analys för att kunna dra relevanta slutsatser för slaget som helhet.

Författaren har en mastersexamen i krigsvetenskap från Försvarshögskolan och genomgår just nu Särskild Officersutbildning (SOFU) vid Livgardet.

Noter

1. Thunholm, Peter och Henåker, Lars: "A tentative model on effective army combat tactics", *Comparative Strategy*, vol 39, nr 5, 2020, s 490-502
2. Ibid, s 495-496.
3. Ibid, s 496-497.
4. Ibid, s 497-498.
5. Ibid, s 499-500.
6. Ibid, s 500.
7. Ibid, s 500-501.
8. Watling, Jack och Reynolds, Nick: *Meatgrinder – Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine*, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (RUSI), London 2023, s 3, 11, och 15.
9. Ti, Ronald och Kinsey, Christopher: "Lessons from the Russo-Ukrainian conflict: the primacy of logistics over strategy", *Defence Studies*, vol 23, nr 3, 2023, s 386-392.
10. Kofman, Michael: "The Russia-Ukraine War: Military Operations and Battlefield Dynamics", i Brands, Hal (red): *War in Ukraine: Conflict, Strategy, and the Return of a Fractured World*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 2024, s 112.
11. Zabrodskyi, Mykhaylo, Watling, Jack, Danylyuk, Oleksandr V och Reynolds, Nick: "Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February – July 2022", Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (RUSI), London 2022, s 24-26.
12. Ibid. Plokhly, Serhii: *The Russo-Ukrainian War*, Penguin Books, London 2023, s 160.
13. Zabrodskyi et al, 2022, s 27-29, 30, och 32. Plokhly, 2023, s 161-162. Fedorchak, Viktoriya: *The Russia-Ukraine War: Towards Resilient Fighting Power*, Routledge, London, 2024, s 82 och 84.
14. Zabrodskyi et al, 2022, s 30, och 32. Ti och Kinsey, 2023, s 387-388.
15. Zabrodskyi et al, 2022, s 32.
16. Ibid.
17. Ibid, s 30 och 32.
18. Zabrodskyi et al, 2022, s 24-29. Plokhly, 2023, s 203.